

УДК 343.985

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВБИВСТВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ПІД ЧАС ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ

Іван СИВОДЕД

аспірант Національного університету «Одеська юридична академія»,
перший заступник військового прокурора Південного регіону України

У зв'язку із військовою агресією зі сторони Російської Федерації та розгортанням збройного конфлікту на території нашої країни, введенням особливого періоду законодавство зазнало певних змін, зокрема, Розділ I Особливої частини КК доповнено статтею 114¹, якою встановлено лише відповідальність за дії осіб, пов'язані із перешкоджанням законній діяльності військовослужбовців Збройних Сил України або інших військових формувань.

У інформаційному просторі з'явилися досі не використовувані та законодавчо не визначені назви, як «гібридні війська» та «гібридна війна». Злочинні дії осіб, які ведуть гібридну війну, а саме: обстрілюють бойові позиції військових формувань, контрольно-пропускні та опорні пункти, вчиняють вбивство військовослужбовців, є новим видом суспільно небезпечних діянь, який не охоплюється складом злочину, передбаченого ст. 114¹ КК України.

Ідея статті полягає у виявленні існуючих потреб у правовому регулюванні кримінальної відповідальності за посягання на життя військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з виконанням військового обов'язку, у тому числі за вбивство військовослужбовця в особливий період, а також у визначенні оптимальних напрямів такого врегулювання.

Ключові слова: гібридна війна, особливий період, вбивство військовослужбовця, військовослужбовець, посягання на життя, найманець, партизан, снайпер, полон.

THE PROBLEMS OF CRIMINAL LIABILITY FOR KILLINGS OF SERVICEMEN DURING A SPECIAL PERIOD

Ivan SYVODIED

Postgraduate Student

National University "Odesa Law Academy", First Deputy Military Prosecutor Southern Region of Ukraine

In connection with the military aggression by the Russian Federation and the deployment of armed conflict in our country, introduction of a special period, the legislation has undergone certain changes, in particular, Section I of the Special Part of the CC is supplemented by Art. 114¹, which establishes only liability for obstructing the lawful activities of the Armed Forces of Ukraine or other military formations.

The hitherto unused and legally undefined names such as "hybrid troops" and "hybrid war" have appeared in the information space. Criminal actions of persons waging a hybrid war, namely: firing at combat positions of military formations, checkpoints and bases, killing servicemen, are a new type of socially dangerous acts that are not covered by the crime provided for by Art. 114¹ of the CC of Ukraine.

The idea of the article is to identify the existing need in the legal regulation of criminal liability for an attempt on the life of a serviceman in connection with military service, including for murder of a serviceman during a special period, as well as to determine the right direction and nature for the above regulation.

Keywords: hybrid war, special period, murder of a serviceman, serviceman, attempt on the life, mercenary, guerrilla, sniper, captivity.

PROBLEME DE RĂSPUNDERE PENALĂ PENTRU UCIDEREA UNOR MILITARI ÎNTR-O PERIOADĂ SPECIALĂ

În legătură cu agresiunea militară din partea Federației Ruse și desfășurarea conflictului armat în țara noastră, prin introducerea unei perioade speciale, legislația a suferit anumite modificări, în special, secțiunea I din partea specială a Codului penal este completată de articolul 114¹ cu obstrucționarea activității legale a militarilor forțelor armate ale Ucrainei sau a altor formațiuni militare.

În spațiul informațional au apărut nume neutilizate și nedefinite, cum ar fi „trupe hibride” și „război hibrid”. Acțiunile criminale ale persoanelor care au purtat un război hibrid, și anume: tragerea în poziții de luptă a formațiunilor militare, punctelor de control și bazelor, săvârșirea uciderii de militari, reprezintă un nou tip de acte social periculoase care nu sunt acoperite de infracțiunea prevăzută

Art. 1141 din Codul penal al Ucrainei.

Ideea articolului este de a identifica nevoile existente în reglementarea legală a răspunderii penale pentru angajarea pe viața în serviciu în legătură cu activitățile legate de serviciul militar, inclusiv uciderea unui mercenar într-o perioadă specială, precum și determinarea direcțiilor optime.

Cuvinte-cheie: război hibrid, perioadă specială, uciderea unui militant, militant, asalt la viață, mercenar, partizan, lunetist, captiv.

Постановка проблеми. Конституція України у ст. 3 зазначає, що найвищою соціальною цінністю є життя, здоров'я, недоторканність та безпека людини. Вказані обставини повною мірою корегуються зі статтею 27 Конституції України, яка встановлює заборону на позбавлення життя людини [3].

Запобігання злочинним посяганням на життя людини, мирне співіснування і безпеку, громадський порядок та встановлений державний устрій є основним завданням Кримінального кодексу України (далі КК) (ст. 1 КК) [4]. Таким чином держава охороняє право на життя кожної людини.

Водночас, маючи на меті підвищити рівень захищеності окремих категорій осіб, діяльність яких спрямовано на захист життєво важливих інтересів суспільства і держави у сфері правоохоронної діяльності, КК встановлює більш сурову міру покарання за протиправні дії відносно них.

Події, які упродовж останніх шести років відбуваються на Україні, свідчать про наявність нового виду суспільних відносин в умовах збройного конфлікту – гібридної війни. Метою такої війни є насильницька зміна конституційного ладу України, захоплення державної влади, зміна меж території України та незаконне існування державних утворень. Участь у цій війні, поряд з кадровими військовослужбовцями, беруть найманці, а також озброєні загони повстанців із місцевого населення.

З метою збройного протистояння незаконним терористичним та злочинним організаціям, оснащеним бронетехнікою, крупнокаліберним озброєнням та вогнепальною зброєю, Президентом України у 2014 році було введено в державі особливий період. До проведення антитерористичної операції залучено особовий склад Збройних Сил України, які наразі входять до складу об'єднаних сил та ціною свого життя забезпечують мир і захищають територіальну цілісність України. При цьому військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань виконують як завдання у сфері оборони держави і захисту її території від агресії, так і правоохоронні функції: забезпечують охорону стратегічних об'єктів; з метою виявлення злочинців (бойовиків) здійснюють патрулювання та проводять військові рейди, обшуки помешкань, огляди транспортних засобів і особистий огляд громадян. У необхідних випадках проникають у

приватне житло, затримують підозрілих осіб та злочинців, проводять їх опитування до передачі правоохоронним органам для вирішення питання про притягнення до кримінальної відповідальності в установленому законом порядку, тощо.

У цей же час для виконання повноважень відповідних органів влади в Донецькій та Луганській областях, підтримання миру і безпеки, ліквідації наслідків бойових дій та терористичних актів, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, попередження надзвичайних ситуацій, утворено військово-цивільні адміністрації [6], які сформовано в основному з числа військовослужбовців військових формувань та працівників правоохоронних органів, а також осіб, які уклали трудовий договір з Антитерористичним центром при Службі безпеки України або Об'єднаним оперативним штабом Збройних Сил України.

Також слід зазначити, що військовослужбовці беруть безпосередню участь у бойових діях. Результатом їх діяльності, поряд з іншим, є фізичне знищення противника, займаних ним позицій та об'єктів, що небезпідставно викликає невдоволення місцевого населення Сходу України. Внаслідок злочинних дій незаконних збройних формувань, Збройні Сили України зазнали значних втрат особового складу, військової техніки та озброєння. Лише упродовж 2014 – 2019 років через ведення бойових дій з боку незаконних збройних формувань бойові безповоротні втрати Збройних Сил України склали понад 2550 військовослужбовців [2].

Однак, у кримінально-правовому аспекті права і свободи військовослужбовців Збройних Сил України належним чином не забезпечені. Наразі вони менш захищені, ніж працівники правоохоронних органів, державні чи громадські діячі, журналісти, адвокати тощо. Означене обумовлює необхідність дослідження проблем кримінальної відповідальності за вбивства військовослужбовців під час особливого періоду.

Актуальність теми дослідження підтверджується фактичною відсутністю досліджень наявних проблем, які виникають при визначенні кримінальної відповідальності за вбивства військовослужбовців під час особливого періоду.

Значущість окресленої проблеми підтверджується і суспільною небезпекою даного виду зло-

чину, яка визначається тим, що завдяки вчиненню такого виду злочину здійснюється негативний вплив на військовослужбовців та як наслідок на боєздатність підрозділів Збройних Сил України, що унеможливує ефективне виконання завдань в районі проведення антитерористичної операції та ведення бойових дій.

Особливо ця тема є надзвичайно важливою і актуальною для України в особливий період, пов'язаний із наявною суспільно-політичною обстановкою.

За таких обставин, ефективність протидії злочинам досліджуваної категорії є запорукою забезпечення постійної бойової готовності Збройних Сил України, їх здатності своєчасно вживати заходи щодо подолання будь-якої загрози незалежності та територіальній цілісності України.

Стан дослідження. Проблеми кримінально-правової кваліфікації та окремі проблемні питання кримінальної відповідальності за вчинення вбивств за особливих умов привертають увагу вітчизняних та зарубіжних науковців різних галузей права, таких як: Л.І.Аркуша, О.М.Грудзур, І.В. Загородній, М.В. Корнієнко, В.Д. Людвіг, Д.О. Олейніков, Є.Л. Стрельцов, В.І. Шакун та багатьох інших,

Поряд з цим, слід зазначити, що зазначених досліджень недостатньо, оскільки вони, в основному, носять фрагментарний характер та не стосується сучасних проблем кримінальної відповідальності за вчинення вбивств військовослужбовців під час особливого періоду. Між тим зазначена проблематика потребує системного, комплексного і подальшого дослідження, з урахуванням змін діючого законодавства.

Мета та завдання статті полягає у необхідності розвитку та вдосконалення кримінального законодавства з урахуванням суспільних правовідносин в особливий період, наданні кримінально-правової кваліфікації незаконним діям осіб, які посягають на життя військовослужбовців у зв'язку з виконанням ними конституційного обов'язку щодо забезпечення незалежності та територіальної цілісності України.

Викладання основного матеріалу. Кримінальні правопорушення проти національної безпеки України є найбільш суспільно небезпечними злочинними посяганнями, а тому не випадково вони передбачені у першому розділі КК.

Висока суспільна небезпечність посягання на життя військовослужбовця є підставою для віднесення цих злочинів до особливо тяжких. Вбивство військовослужбовця або декількох військовослужбовців в особливий період унеможливує

належне виконання бойового завдання з охорони та оборони особливо-важливих або вибухо- та пожежонебезпечних об'єктів, може поставити під загрозу життя інших військовослужбовців, створити небезпеку для цивільного населення або завдати значної матеріальної шкоди інтересам держави.

Нашу увагу привернули норми кримінального закону, які захищають життя та здоров'я людини. Так, відповідно до ч. 1 ст. 115 Розділу II (Злочини проти життя та здоров'я особи) КК України вбивство людини карається позбавленням волі на строк від 7 до 15 років.

Водночас ст. 112 КК за посягання на життя очільників вищих органів державної виконавчої влади, правосуддя, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, керівника політичної партії та інших, вчинене у зв'язку з їх державною чи громадською діяльністю встановлює більш сурову міру покарання, ніж за протиправне заподіяння смерті іншій людині – ч. 1 ст. 115 КК України, а саме ізоляцію злочинця від суспільства на строк від 10 до 15 років або довічне позбавлення волі та ще й з можливою конфіскацією усього майна.

При цьому законодавець не враховує, що упродовж 2014 – 2016 р.р. під час активних фаз проведення антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях мали місце численні факти захоплення військовослужбовців у полон. Після опитування двадцяти громадян, які насильно утримувалися на Донбасі представниками незаконних збройних формувань та 16.04.2020 були звільнені з полону Офісом Генерального прокурора та Українським національним інформаційним агентством «Укрінформ» повідомлено про доведені випадки мордування, нанесення побоїв, каліцтва військовослужбовців та цивільних осіб, що ставало причиною втрати працездатності, а також психічних розладів. Каткування полонених, позбавлення волі (води, їжі) нерідко ставало причиною їх загибелі та самогубства. За 6 років гібридної війни органи прокуратури спільно зі СБ України, громадськими та правозахисними організаціями встановили понад 160 місць незаконного утримання українських громадян на тимчасово окупованих територіях. Більше 3500 осіб були протиправно позбавлені свободи [2].

Усі ці незаконні дії в мирний період містять складні різних злочинів, передбачених Розділом II (Злочини проти життя та здоров'я особи) та Розділом III (Злочини проти волі, честі та гідності особи) КК, а саме це: ст. 438 – порушення законів та звичаїв війни чи

ст. 146 – незаконне позбавлення волі або викрадення людини або ст. 146¹ – насильницьке зникнення або ст. 147 – захоплення заручників; ст. 129 – погроза вбивством; ст. 127 – катування; ст. 126 – побої і мордування; ст. 121 – умисне тяжке тілесне ушкодження; ст. 135 – залишення в небезпеці; ст. 120 – доведення до самогубства або ст. 115 – вбивство особи, яка виконує службовий або громадський обов'язок; заручника; вчинене з особливою жорстокістю або з мотивів національної нетерпимості; групою осіб за попередньою змовою або вбивство на замовлення, тощо.

Натомість зазначені норми КК України не містять кваліфікуючої ознаки вбивства військовополоненого в особливий період. Ця обставина не є обтяжуючою покарання відповідно до ст. 67 КК України.

Однак, у воєнний час такі злочинні дії є військовими злочинами, за які передбачена більш суворая відповідальність в Розділі XIX КК.

Зокрема, згідно ст. 438 КК «порушення законів та звичаїв війни, жорстоке поводження з військовополоненими на окупованій території, а також віддання наказу про вчинення зазначених дій – караються позбавленням волі від 8 до 12 років, а якщо вони поєднані з умисним вбивством, – від 10 до 15 років або довічним позбавленням волі».

КК у редакції 2001 року містить низку статей, які передбачають відповідальність за злочини проти працівників правоохоронних органів, суддів, державних та громадських діячів, журналістів тощо.

Зокрема, ст.ст. 112 та 346 КК передбачають кримінальну відповідальність за посягання на життя державного або громадського діяча, погрозу вбивством, викрадення або позбавлення волі. Ст. 348 КК, зокрема, встановлює відповідальність за замах на вбивство або вбивство працівника правоохоронного органу, у зв'язку з виконанням ним службових обов'язків, військовослужбовця або члена громадського формування у зв'язку з діяльністю з охорони громадського порядку (*покарання, пов'язане з ізоляцією від суспільства на строк від 9 до 15 років або довічне позбавлення волі*).

Проведений аналіз норм КК визначає, що норми аналогічного диспозиційного складу є в окремих нормах КК. Для прикладу, ст. ст. 377 і 399 КК є запобіжником для вчинення таких дій як погроза вбивством, замах на вбивство та вбивство судді, народного засідателя чи присяжного, у зв'язку з їх діяльністю, пов'язаною із здійсненням правосуддя, що карається позбавленням волі на строк від 8 до 15 років або довічним позбавленням волі.

Теж строк від 9 до 15 років або довічне позбавлення волі передбачено статтею 348¹ КК України за вбивство або навіть замах на вбивство журналіста, у зв'язку із його професійною діяльністю.

Наразі, держава повинна надати особливе значення цінності життя **військовослужбовця**, покликаного забезпечувати мир у країні. Нагальним є встановлення кримінальної відповідальності за посягання на життя військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з виконанням військового обов'язку, у Розділі I КК (Злочини проти основ національної безпеки України), шляхом введення в дію ст. 114² КК під назвою «Посягання на життя військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з виконанням військового обов'язку». Це, на наш погляд, буде відповідати завданням кримінального судочинства в умовах довготривалого ведення гібридної війни в Україні.

Безпосереднім об'єктом цього злочину повинно бути життя військовослужбовця. Крім того, даний злочин має й обов'язковий додатковий об'єкт – діяльність військовослужбовців, пов'язану із виконанням військового обов'язку в особливий період, забезпеченням територіальної цілісності України, правоохоронною діяльністю, виконанням функцій військово-цивільної адміністрації тощо. Іншими словами, родовим об'єктом злочину, пов'язаного з вбивством кількох військовослужбовців в особливий період, є підрив боєздатності військового підрозділу, посягання на суверенітет, незалежність, громадську безпеку, демократію соціальної і правової держави (відповідно до ст. 1 Конституції України)[5].

З об'єктивної сторони зазначений злочин полягає в активній поведінці – дії. Посягання на життя військовослужбовця означає вбивство або замах на вбивство, які можуть проявитися у здійсненні пострілу, закладенням міни чи іншого вибухового пристрою тощо. Спосіб посягання для кваліфікації кримінального правопорушення значення не має.

Висока небезпечність злочину відбивається і в його суб'єктивній стороні та характеризується у вигляді прямого умислу: особа усвідомлює, що посягає на життя військовослужбовця і бажає спричинити його смерть. Мотиви можуть бути різними: як намагання змінити форму державного устрою в Україні так і бажання взяти участь у терористичних актах з метою помсти за діяльність військових формувань Збройних Сил України або вчинення насильницьких дій з метою одержання будь-якої матеріальної вигоди на окупованій території. Головне для кваліфікації злочину є доведення факту посягання на життя військовослужбовця (ів)

вчинене у зв'язку з діяльністю, пов'язаною із виконанням військового обов'язку в особливий період.

Характерною обов'язковою суб'єктивною ознакою злочину є основна мета: захоплення територій, стратегічних об'єктів, військової техніки, зброї та бойових припасів для подальшого ведення активних бойових дій і збройного протистояння, забезпечення функціонування незаконних державних утворень, і уже, як результат, зміна меж державного кордону, зміна чи повалення конституційного ладу України.

Суб'єктом цих злочинів, як правило, є особи, які досягли до вчинення злочину 16-ти років і увійшли до озброєних загонів повстанців із місцевого населення. Організуючись для спільної діяльності, вони утворюють злочинні організації зі стійкою ієрархічною структурою, основною метою яких є вчинення злочинів. Керівництво злочинною діяльністю може здійснюватися незаконно проголошеними органами місцевої влади, які забезпечують функціонування злочинних груп.

Посягання на життя військовослужбовців в особливий період може вчинятися іншими суб'єктами, зокрема, так званими «партизанами». Приклади «партизанських» дій містять матеріали кримінальних проваджень. Так, *досудовим розслідуванням встановлено, що громадянин Х. будучи невдоволеним виконанням військовослужбовцями Збройних Сил України своїх службових обов'язків, наказів командирів щодо застосування зброї, а саме зенітно-ракетних комплексів ближньої та дальньої дії, з метою помсти за зруйновану будівлю та загибель близької особи, виготовив вибуховий пристрій, який замаскував у ємкість з продуктами харчування та у подальшому доставив його на контрольно-пропускний пункт де презентував його військовослужбовцям Збройних Сил України, які виконували бойове завдання із охорони визначеної ділянки території. Через спрацювання вибухового пристрою військовослужбовець зазнав поранення, яке відносяться до тяжких тілесних ушкоджень та ледь не загинув. Вироком суду громадянина Х притягнуто до кримінальної відповідальності за ч.3 ст. 258, ч.3 ст.15 ч.2 ст.258 КК України у виді позбавлення волі на строк 15 років [1].*

Таким чином, виходячи з підвищеної суспільної небезпечності, запропонований вид злочину (ст. 114² КК), а саме посягання на життя військовослужбовця, можна сконструювати з формальним чи матеріальним складом.

Зокрема, посягання на життя військовослужбовця (ів) та вчинення активних дій, направлених на вбивство військовослужбовця (ів), а саме: мі-

нування території; підривна діяльність; обстріл бойових позицій тощо, слід вважати закінченими з моменту вчинення самого діяння, незалежно від того чи це призвело до загибелі військовослужбовця, заподіяння шкоди здоров'ю або без настання таких наслідків. Якщо ж кримінальним правопорушенням заподіяно істотну шкоду або настали тяжкі наслідки, то вони є кваліфікуючою обставиною, що впливає на ступінь суспільної небезпечності та міру покарання.

Якщо винний, бажаючи вбити військовослужбовця у зв'язку з його діяльністю, пов'язаною із виконанням військового обов'язку в особливий період, помилився і позбавив життя цивільну людину, його слід кваліфікувати за правилами фактичної помилки як за замах на злочин, котрий він намагався вчинити, тобто за відповідною частиною ст. 115 КК.

В залежності від способу та обставин вчинення кримінального правопорушення, доведення вини у вчиненні інших злочинів, а саме: посягання на територіальну цілісність України (ст. 110 КК); терористичний акт (ст. 258 КК); створення незаконних військових формувань (ст.260КК); найманство (ст. 447 КК), що призвело до загибелі цивільного населення або інших тяжких наслідків, протиправні дії можна буде кваліфікувати за правилами реальної сукупності злочинів – за відповідними частинами зазначених статей Розділу I (Злочини проти основ національної безпеки України), Розділу IX (Злочини проти громадської безпеки), Розділ XX (Злочини проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку) КК.

Складнощі можуть виникати під час кваліфікації посягання на життя військовослужбовця, коли цей злочин вчиняється виконавцем у складі злочинної організації, незаконного збройного формування або на замовлення. Законодавець повинен врахувати, що в особливий період в умовах ведення «гібридної» війни процес збору доказів є надзвичайно складним. У будь-якому разі для кваліфікації злочину достатньо, щоб виконавець, який вчинив посягання на життя військовослужбовця, після його затримання якомога швидше поніс кримінальну відповідальність та йому було призначено сурову міру покарання за вбивство військовослужбовця (ів) – адекватну суспільній небезпечності вчиненого діяння.

У іншому випадку через відсутність справедливого покарання уже сам злочинець може стати жертвою власних протиправних дій в наслідок самосуду з боку інших військовослужбовців.

Так, під час «гібридної» війни стали затребуваними фахівці з точної стрільби на середні і даль-

ні дистанції, тобто люди, які пройшли спеціальну підготовку зі стрільби із спеціальної снайперської гвинтівки, обладнаної оптичним прицілом, або раніше входили до родів військ чи правоохоронних органів як снайпери. Такі особи можуть входити до складу відповідних злочинних організацій на контрактній основі або виконувати завдання на замовлення. За звичай снайпери діють як одиниці. Суспільно-небезпечний характер їх дій, а також складність та інколи неможливість проведення досудового розслідування злочинів на неконтрольованій території, не дозволяє довести обґрунтовану підозру приналежності цих осіб до злочинних чи терористичних організацій, та створює обстановку для використання умов особливого стану задля фізичного знищення означеної категорії осіб.

На наш погляд, це є неприпустимим, означені особи повинні нести сувору відповідальність у разі доведення їх вини у вчиненні вбивства військової службової особи. Справедливою мірою кримінального покарання для цієї небезпечної категорії бойовиків буде довічне ув'язнення.

Якщо буде доведено спільний мотив у посяганні на життя військової службової особи інших співучасників (організатора, замовника, підбурювача, посібника), які перебувають на окупованій території, їх відповідальність може бути вирішена згодом.

У будь-якому випадку, після відновлення конституційного ладу на всій території України, збору доказів незаконної діяльності злочинних організацій на неконтрольованій території, винних осіб потрібно буде притягувати до кримінальної відповідальності з призначенням покарання за сукупністю злочинів та вироків.

Із суб'єктивної сторони вбивство військовополоненого може бути вчинене особою з прямим чи непрямим умислом. Обвинувачення у вчиненні вбивства військовополоненого ґрунтується на факті наслідків, що настали, і являє собою об'єктивне ставлення злочинця.

Притягнення до кримінальної відповідальності за вбивство військовополоненого безумовно потребує встановлення причинного зв'язку між протиправними діями або бездіяльністю винної особи і настанням смерті. У кожному випадку дане питання вирішується слідчим, прокурором та судом з урахуванням конкретних обставин справи. Тут визначальним є переривання життя військовослужбовця в особливий період внаслідок попадання його у становище «полоненого» та вчинених попередніх дій до нього, таких як: позбавлення волі, мордування, катування, іншого нелюдського поводження тощо.

На нашу думку, вбивство військовослужбовця в полоні може бути вчинене шляхом як фізичної дії, так і бездіяльності. Зокрема, смерть військовослужбовця може настати як від пострілу з вогнепальної зброї чи завдання удару холодною зброєю, удушення або отруєння, так і внаслідок створеної обстановки, нелюдських умов його утримання в неволі, коли в результаті страждань, психологічного впливу або підмови до самогубства, потерпілий самостійно використовує різноманітні знаряддя та речовини (зброю, мотузку, отруту, тощо) для позбавлення себе життя.

На ступінь вини і міру покарання може впливати спосіб вчинення вбивства військовополоненого, наприклад, вбивство з особливою жорстокістю, поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством, застосуванням тортур з високим ступенем більового синдрому тощо. При цьому не має значення, як швидко після вчинення злочинної дії настала смерть.

Обов'язковою ознакою закінченого складу вбивства є настання злочинного наслідку – смерті військовослужбовця, який потрапив в полон. Відсутність такого наслідку дає можливість притягнення до відповідальності за інший закінчений склад злочину – замах на вбивство. Водночас в діях винного можуть бути ознаки готування до вбивства.

У разі доповнення КК України запропонованою статтею «114²» суд зможе надати правову оцінку і діям особи в особливий період щодо примушування до вбивства військовополоненим іншого військовополоненого, а також вчинення вбивства військовополоненого іншим військовополоненим навіть під погрозою застосування насильства чи вбивства до нього.

Висновки. Відтак, є необхідність в удосконаленні правозастосовної практики кваліфікації вбивств військовослужбовців під час особливого періоду та доповненні Розділу I. Злочини проти основ національної безпеки України ст. 114² КК України, яку, на наш погляд, доцільно викласти у наступній редакції:

«Стаття 114². Посягання на життя військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з виконанням військового обов'язку

1. Вбивство або замах на вбивство військовослужбовця у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з виконанням військового обов'язку, -

карається позбавленням волі на строк від восьми до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене щодо кількох військовослужбовців, -

карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі з конфіскацією майна або без такої».

Список використаної літератури

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/57015669>.

2. Інтернет-ресурси. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%92%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8_%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%85_%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80_%D0%B2%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BE%D0%BA_%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B9%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B2%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%83, https://www.gp.gov.ua/ua/news?_m=publications&_t=rec&id=271200&fp=410, <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/2763629-torturita-katuvanna-gpu-vstanovila-3500-osib-so-nezakonno-utrimuvalisa-u-ldnr.html>.

3. Конституція України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>.

4. Кримінальний кодекс України : закон України № 2341-III від 05.04.2001 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

5. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 11-те вид., переробл. та допов. Київ : ВД «Дакор», 2019. 1384 с. URL: <https://jurkniga.ua/wa-data/public/shop/products/75/19/11975/attachments/Науково-практичний%20коментар%20Кримінального%20кодексу%20України.pdf>.

6. Про військово-цивільні адміністрації: закон України від 03.02.2015 № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

СИВОДЕД Іван Сергійович,
аспірант Національного університету «Одеська юридична академія», перший заступник
військового прокурора Південного регіону
України;

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SYVODED Ivan Serhiiiovych,
Graduate Student of the National University
“Odessa Law Academy”, First Deputy Military
Prosecutor of the Southern Region of Ukraine
sivoded1986@ukr.net